

**Recenzja: Andrej Rajský¹: *Nihilistyczny kontekst wychowania
młodego człowieka.***

Trnava: Typi Universitatis Tyrnaviensis/VEDA, 2009, ss. 207

Pod koniec 2009 roku pojawił się na Słowacji rodzaj publikacji, który nie występuje w tym kraju zbyt często. Autorem tej rozprawy jest młody słowacki filozof Andrej Rajský. Wyjątkowość jego książki polega na tym, że mamy do czynienia z filozoficzną analizą przesłanek postmodernistycznych zmierzającą do określenia kulturalnego i filozoficznego środowiska współczesnego człowieka, szczególnie człowieka młodego. Autor nie poprzestaje na wynikach swoich badań, ale stanowią one punkt wyjścia do poszukiwania odpowiedzi na pytanie: czy w ogóle ma sens wychowywanie i jak wychowywać w świecie postmodernistycznym. Recenzowana praca jest syntezą wiedzy z wielu dziedzin filozoficznych i nauk o wychowaniu. Autor, z jednej strony stara się być obiektywny i chce, żeby czytelnik sam szedł drogą samodzielnego myślenia i szukał odpowiedzi na przedstawione problemy, z drugiej strony ewidentne jest zaangażowanie autora i jego zainteresowanie tematem.

Interesująca jest konstrukcja dzieła, ma ono swoją wewnętrzną logikę i czytelnik ma wrażenie, że „towarzyszy mu“ podczas czytania książki. Z drugiej strony zaś, otwiera czytelnikowi przestrzeń na zadawanie pytań i również szukanie własnych odpowiedzi.

Pierwszym celem omawianej rozprawy jest próba przeniknięcia do istoty myślenia postmodernistycznego. Dla osiągnięcia tego celu autor podjął się szczególnej, filozoficzno – historycznej analizy postmodernizmu, jego nihilistycznej filozofii i kultury oraz nieuniknionych konsekwencji w dziedzinach moralności i religii. Autor nie chce podawać zbyt szybkich i jednoznacznych rozwiązań. Wbrew pewnemu chaosowi etycznemu w myśli postmodernistycznej i nihilizmowi zwraca uwagę również na jego pozytywne strony, a nawet więcej: na wyzwania, które przynosi współczesnemu człowiekowi, jak na przykład (s. 33): pytanie, czy jest możliwe przezwycięzenie nihilizmu jakąś nową formą bytu, albo też czy sam nihilizm swoją diagnozą nie proponuje nam terapii świata, w którym jest wszystko możliwe i w ten sposób pokazuje inną hermeneutykę sensu.

---

¹ Dr Andrej Rajský jest członkiem Towarzystwa Pedagogiki Filozoficznej.

Po obszernej analizie kultury postmodernistycznej autor przechodzi do szczegółowych badań koncepcji jednego z jej przedstawicieli - włoskiego filozofa Gianni Vattima² (ur. 1936). Koncentruje swoje badania na jego nihilistycznej koncepcji „słabego myślenia”. Jest rzeczą ewidentną, że Rajski interesuje się dziełem włoskiego filozofa już dłużej czas, i prawdopodobnie jest na Słowacji jedynym, który mógłby z nim prowadzić filozoficzny dialog. Ze szczególnym naciskiem rekonstruuje poszczególne etapy rozwoju myśli, związane z twórczością oraz powstaniem koncepcji „słabego myślenia” G. Vattima. Dokonana przez Rajskiego analiza filozoficzno-etycznej koncepcji Vattima prowadzi go do krytycznej refleksji, w której pokazuje on zarówno jej negatywną jak i pozytywną stronę.

Swoje badania Rajski kończy zarysem projektu „trans-nihilistycznej” edukacji w środowisku, które czytelnik już zna, więc sytuacja się zmienia, bowiem lęk przed nieznanym zanika wraz z nabywanym doświadczeniem. Autor wprowadza czytelnika do środowiska edukacyjnego, które odznacza się właśnie tym, co jest typowe dla „słabego myślenia” – indywidualizmem, relatywizmem, nihilizmem, niepewnością oraz strachem, konsumpcjonizmem i hedonizmem. Zapoznaje również czytelnika ze stanowiskiem H. Arendt dotyczącym kryzysu współczesnego wychowania i kształcenia oraz definiuje nihilistyczne cechy obecnej edukacji. Precyzyjne jej diagnozowanie prowadzi ku pewnym perspektywom zasygnalizowanej wyżej „trans-nihilistycznej” edukacji.

Pomimo tego, że dzieło nie jest łatwe do czytania, jego oddziaływanie na czytelnika może być tym bardziej trwałe. Publikacja świadczy o tym, że w wychowaniu nie ma krótkich dróg ani łatwych rozwiązań, te są raczej przejawem naiwności. Z drugiej strony zaś, dzieło może przekonać nawet sceptycznego czytelnika, że wychowanie ma w każdej epoce – a więc i w naszej – swój sens.

---

² Przekłady na język polski: G. Vattimo, *Religia*, przekład M. Kowalska, Warszawa 1999, tenże, *Koniec nowoczesności*, przekład M. Surma-Gawłowska, Kraków 2006; tenże, *Społeczeństwo przejrzyste*, przekład M. Kamińska, Wrocław 2006.